

¿EDITAR O PERECER? DESAFÍOS EN LA EDICIÓN BIOMÉDICA

Encuentro 2 - XV Escuela de Verano de Salud Pública
Maó (Menorca) - 21 y 22 de septiembre de 2004

Informe final

En el marco de la decimoquinta edición de la Escuela de Verano de Salud Pública (EVSP) organizada como es habitual en Maó (Menorca), tuvo lugar un encuentro de día y medio de duración, 21 y 22 de septiembre de 2004, bajo el sugerente título de «¿Editar o perecer? Desafíos en la edición biomédica». El encuentro lo organizó y moderó Esteve Fernández, Investigador de l'*Institut Català d'Oncologia* y Director de Gaceta Sanitaria, con la colaboración y patrocinio de la Fundación Dr. Antonio Esteve.

Desde un primer momento el encuentro se orientó a debatir una selección de temas considerados de interés y actualidad sobre diferentes aspectos de la edición científica y bajo la perspectiva de los directores de revistas del área biosanitaria. Por el formato de la reunión sólo hubo cabida para los temas que aparecen, junto con los ponentes, en la tabla 1. El encuentro se inició con la conferencia que impartió Alex Williamson, del *British Medical Journal (BMJ) Group*, quien ofreció una visión general sobre la problemática de la edición científica desde la óptica de un grupo editorial de referencia. Por motivos obvios, temas relacionados con la ética de la publicación como los conflictos de intereses, la publicidad en las revistas biomédicas, el papel de las revistas «pequeñas» o los límites de la revisión científica, entre otros que fueron inicialmente propuestos, quedaron fuera del programa sin que por ello no deban ser considerados también de interés.

Tanto los ponentes como los asistentes (28 personas en total) representaban a directores, miembros del equipo de dirección o comités editoriales, colaboradores y revisores de revistas biomédicas y de salud pública, principalmente de nuestro país, además de miembros de otras instituciones directa o indirectamente vinculadas con la edición científica (tabla 2).

Durante las presentaciones cortas y sus respectivas discusiones surgieron varias propuestas para ser debatidas en profundidad durante la segunda parte del encuentro, mediante grupos de trabajo tal como se había planteado al organizar este taller y como se detalla más adelante.

Este informe final ha sido elaborado y consensuado entre todos los participantes del encuentro. Su contenido está disponible en la web de la Fundación Dr. Antonio Esteve (www.esteve.org). A fin de contribuir a la máxima divulgación de este informe, sea en este u otro formato, está prevista su publicación simultánea en las siguientes revistas científicas: *Annals de Medicina*, *Archivos de Prevención de Riesgos Laborales*, *Gaceta Sanitaria*, *Jano*, *Medicina y Humanidades* y *Medicina Clínica*.

Las ponencias

En la conferencia inicial se presentó una visión general de las publicaciones biomédicas desde la perspectiva de su grupo editorial. Se comentaron aspectos como el origen de las publicaciones, la situación actual, las posibles amenazas y riesgos de las editoriales, las oportunidades y una visión de futuro por parte de la conferenciante. Sobre este último aspecto, Alex Williamson se atrevió a efectuar algunas predicciones: con los años habrá menos revistas, sólo sobrevivirán las más fuertes y las que mejor se adapten a los cambios, entre ellas habrá menos competitividad y más colaboración e Internet estará reservada para la lectura de los artículos originales, convirtiéndose en más atractivas las ediciones en papel. También destacó las posibilidades del acceso electrónico a las revistas en general y en concreto para las de medicina y comentó las diferentes modalidades de suscripción. También expuso algunas ventajas y limitaciones del acceso libre (*open access*) a las revistas, concluyendo con algunos comentarios sobre la política actual de *BMJ Group* al respecto.

En la segunda ponencia Gonzalo Casino planteó las interacciones existentes entre las revistas científicas y los periodistas y gran parte de la charla se centró en el tema de las notas de prensa o *press releases*. El ponente mostró formas de acceso a dichas notas de prensa, con ejemplos, comentó cómo se redactan y divulgan, así como las diferentes formas de contrastarlas por parte de los periodistas. Se destacó también la falta de tradición existente en las revistas científicas españolas a la hora de facilitar la información a los periodistas, sobre todo en lo que a comunicados de prensa se refiere.

A continuación se debatieron algunos indicadores bibliométricos, entre los cuales Miquel Porta abogó por el «número total de citas recibidas» por un artículo o una revista como mejor indicador del impacto bibliográfico, por delante del tradicional «factor de impacto bibliográfico». El ponente mostró diversos ejemplos de publicaciones que pueden considerarse como «muy citadas», para concluir que, en el caso de la Medicina Preventiva y Salud Pública, podrían considerarse en esa categoría aquellos artículos que han recibido por lo menos 50 o 100 citas en los últimos años. Entre otros aspectos, también comentó las razones que mueven a los autores a citar artículos y otras formas de evaluación de las citas recibidas por disciplinas científicas, subrayando la influencia del contexto académico y social en los procesos de legitimización científica y de generación de capital simbólico.

El primer apartado sobre la sostenibilidad económica de las revistas científicas, se presentó desde la perspectiva de Miquel Vilardell, Director de Medicina Clínica. Después de introducir el tema recordando la ética de la comunicación médica tanto para científicos como médicos, reflejó las tendencias actuales hacia una globalización del conocimiento. Detalló los principales niveles de financiación de las publicaciones científicas, como son las empresas editoriales, las sociedades científicas, las compañías farmacéuticas, las instituciones sanitarias y las universidades. También revisó

los factores de credibilidad, entre los cuales insistió en la autofinanciación. Finalizó su charla con algunas perspectivas de futuro en la financiación de las revistas biomédicas, destacando también la ausencia de ayudas públicas en este ámbito.

Como continuación del tema previo, en la siguiente presentación Josep-Lluís Segú contextualizó las publicaciones médicas, introduciendo los pilares que sustentan el negocio editorial, como son la publicidad, las suscripciones y otros productos de valor añadido. Se incidió en el peso del retorno de la inversión para las compañías anunciantes en las revistas y, entre otros, se destacó el papel de las editoriales en facilitar y simplificar el acceso a la gran cantidad de información que llega hoy por hoy a los profesionales y a través de múltiples formatos.

Como miembro del equipo editorial de varias revistas sanitarias, Ana M. García centró su presentación en el papel que juegan los revisores dentro de la maquinaria de las revistas científicas. Inicialmente justificó la relevancia del revisor en el proceso editorial y su papel para preservar la calidad de las revistas. La ponente planteó algunas de las motivaciones que mueven al revisor a desarrollar su labor y describió un posible marco de obligaciones y recompensas tanto del director y el revisor de las revistas como del propio autor. Presentó algunas experiencias y ejemplos sobre posibles formas de retribución a los revisores y finalizó su ponencia con algunas propuestas de compensación, ya sea económica, con especies o a través de otras formas de reconocimiento.

En la última presentación del encuentro, Carlos Álvarez-Dardet retomó el tema ya introducido durante la conferencia inaugural sobre el acceso electrónico a las revistas científicas. Después de describir algunas características de la revista que el ponente dirige en la actualidad, presentó su experiencia y la realidad del «acceso libre» a las publicaciones. Justificó la tendencia actual de dicho acceso libre y finalizó con una crítica directa a este sistema, razonando los principales problemas y riesgos que esta modalidad de publicación puede acarrear.

El grupo de discusión: divulgación de los artículos de autores españoles en los medios de comunicación de nuestro país

El formato del encuentro pretendía sobre todo favorecer la discusión, ya fuese a través del debate al final de cada ponencia, como mediante la constitución de grupos de trabajo durante la segunda parte del encuentro. Así, entre las diversas propuestas surgidas, se decidió profundizar en un tema que apareció durante la presentación sobre los artículos científicos y prensa diaria. Se propuso reflexionar sobre ¿cómo potenciar, desde las revistas, la divulgación de las publicaciones científicas españolas en ciencias de la salud entre los medios de comunicación?

La participación de los diferentes asistentes durante la discusión, permitió dibujar un marco de relaciones entre los diferentes protagonistas involucrados en la divulgación científica. Como refleja la

figura 1, entre ellos se establecen muy diversas conexiones y existen muchas posibilidades de interrelación. Si bien parece claro que existe avidez de datos sobre artículos publicados por autores españoles en los medios de comunicación, tal vez existe falta de interlocutores adecuados o incluso una insuficiente divulgación de la información desde las propias revistas.

Con amplia unanimidad entre los participantes, se concluyó que la clave de la divulgación de los trabajos españoles se fundamenta en la correcta emisión de las notas de prensa desde las revistas. Desafortunadamente y por diversos motivos, ello no siempre ocurre con las publicaciones españolas. Además del formato estándar de la noticia más los datos de contacto para el periodista, se propuso la posibilidad de emitir notas de prensa con un comentario especial por parte del propio director de la revista o de algún miembro del equipo editorial, como base para la divulgación de los artículos recientemente publicados. Se añadió también como factor decisivo, la necesidad de una política que favoreciese el contacto entre los periodistas científicos y los responsables de las publicaciones, con el fin de incrementar la presencia de datos publicados en revistas españolas a través de los medios. El actual encuentro podría ser un buen ejemplo de cómo favorecer este tipo de contactos.

Propuestas finales

Entre las diversas propuestas que se plantearon a raíz del encuentro cabe destacar los puntos siguientes:

1. La necesidad de dar continuidad a este tipo de encuentros dentro del marco de la Escuela de Verano de Salud Pública.
2. Favorecer la organización de seminarios de formación, preferentemente en los precongresos, para revisores científicos orientados a investigadores jóvenes.
3. Facilitar otro tipo de sesiones conjuntas entre periodistas, investigadores y responsables de revistas científicas sobre temas de interés común.
4. Crear una base de datos sobre noticias de interés sanitario que han aparecido en los medios de comunicación para, a partir de la selección de las más relevantes, analizarlas – en algún tipo de reunión o encuentro. Ello favorecería y mejoraría las relaciones entre investigadores, revistas y periodistas y podría repercutir en definitiva en dar un tratamiento informativo lo más correcto posible a determinadas situaciones de alarma sanitaria.
5. Organizar cursos de formación en comunicación científica orientados a licenciados en disciplinas biosanitarias.
6. Organizar cursos de formación científica orientados a periodistas.
7. La necesidad de que las revistas científicas y sus editores sean fuentes perfectamente identificables para los periodistas, con el fin de evitar que se erijan en portavoces de la ciencia personas no del todo cualificadas.
8. Observar el tratamiento informativo, no sólo en la prensa escrita, sino también en los medios audiovisuales.

Conclusiones

El considerable número de asistentes, el interés que despertaron las diferentes ponencias, las discusiones surgidas después de cada presentación, el trabajo en grupo y los comentarios de los participantes sobre el encuentro, fueron un claro reflejo del éxito de la reunión y de la necesidad de idear fórmulas similares para repetir la experiencia en el futuro. A modo de conclusión, el mundo de la edición científica en nuestro país y en el campo de las ciencias de la salud, reclama que se potencie la formación de los diferentes profesionales involucrados con el objetivo de que se facilite la discusión de los temas de actualidad y se favorezca la puesta en común de sus experiencias.

Grupo de trabajo EVSP 2004, encuentro nº 2.

Octubre, 2004

Tabla 1. Temas y ponentes del encuentro

Conferencia inaugural: Journals at the crossroad

Alex Williamson, *British Medical Journal Group* (Londres)

El artículo científico y su difusión en la prensa diaria

Gonzalo Casino, Sección de Salud *El País* (Barcelona)

¿Qué es un artículo muy citado en Medicina Preventiva y Salud Pública?

Miquel Porta, *Universitat Autònoma de Barcelona* e *Institut Municipal d'Investigació Mèdica* (Barcelona); *European Journal of Epidemiology* y *Journal of Clinical Epidemiology*

El problema de la sostenibilidad económica de las revistas científicas. Visión del director de la revista

Miquel Vilardell, *Universitat Autònoma de Barcelona* y Hospital Vall d'Hebron; *Medicina Clínica* (Barcelona)

Publicaciones científicas en medicina: viabilidad económica y cómo sobrevivir en un mercado nicho

Josep-Lluís Segú, Ediciones Doyma (Barcelona)

¿Cómo cuidamos a nuestros revisores?

Ana M. García, *Universitat de València*; *Archivos de Prevención de Riesgos Laborales*, *Gaceta Sanitaria* y *Journal Epidemiology and Community Health*

Acceso libre a las publicaciones científicas: situación actual

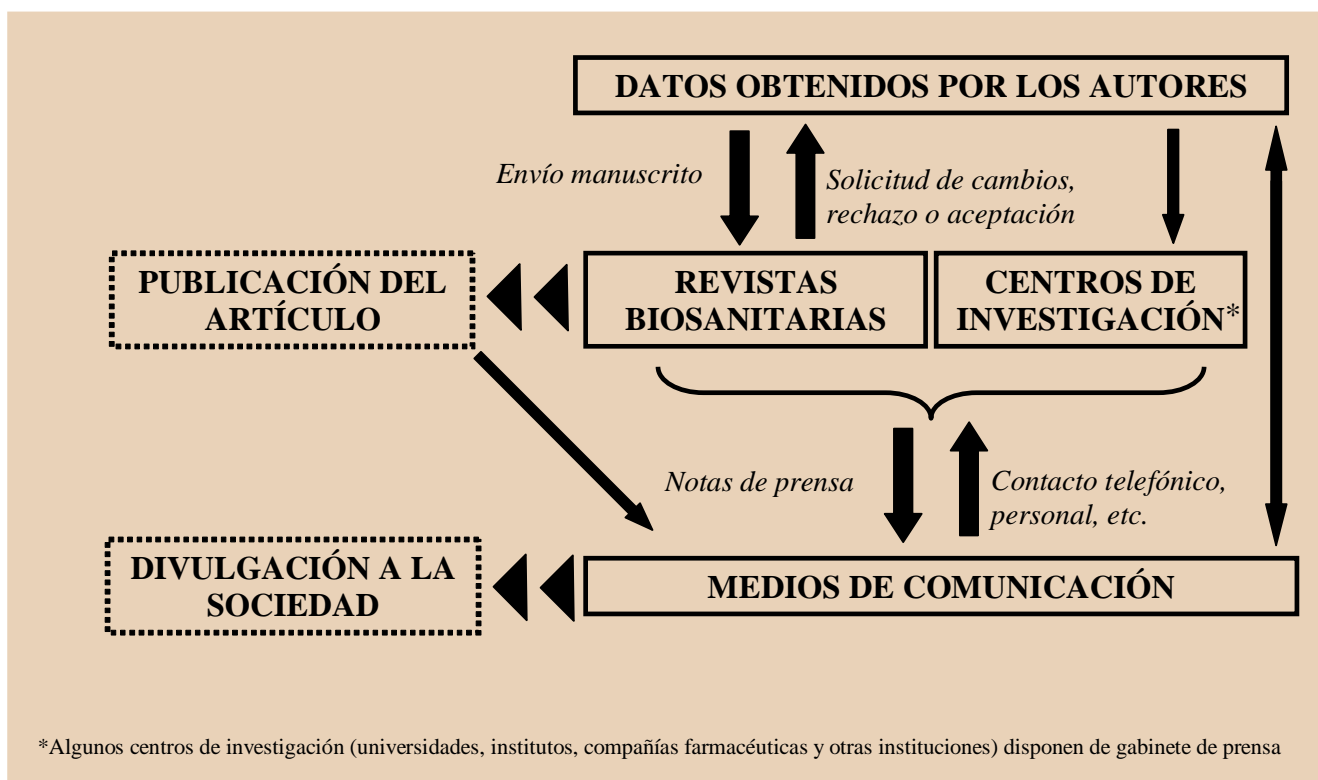
Carlos Álvarez-Dardet, *Universitat d'Alacant* (Alicante); *Journal of Epidemiology and Community Health*

Tabla 2.

Revistas científicas e instituciones representadas en el encuentro

Agència d'Avaluació de Tecnologia i Recerca Mèdiques
Agència de Salut Pública de Barcelona
Annals de Medicina (Barcelona)
Archivos de Prevención de Riesgos Laborales
Societat Catalana de Prevenció de Riscos Laborals
Asociación Nacional de Informadores de la Salud
British Medical Journal Group
Cadernos de Saúde Pública
Centro Cochrane Iberoamericano
Centro de Salud Pública de Gandía (Valencia)
Ediciones Doyma
El País
Escola Nacional de Saúde Pública (Brasil)
Escola Valenciana d'Estudis per a la Salut
European Journal of Epidemiology
Fundación Dr. Antonio Esteve
Gaceta Sanitaria
Hospital Vall d'Hebron
Institut Català d'Oncologia
Institut Municipal d'Investigació Mèdica
Instituto Navarro de Salud Laboral
Jano, Medicina y Humanidades
Journal Epidemiology and Community Health
Journal of Clinical Epidemiology
Medicina Clínica (Barcelona)
Pharma Mar S. A.
Quark
Serveis de Salut de Lleida
The University of Texas (Houston)
Universitat Autònoma de Barcelona
Universitat d'Alacant
Universitat de Barcelona
Universitat de Lleida
Universitat de València
Universitat Politècnica de Catalunya
Universitat Pompeu Fabra

Figura 1.
Relaciones entre los diversos protagonistas de la divulgación científica

Trobada 2 - XV Escola d'Estiu de Salut Pública
Maó - 21 i 22 de setembre de 2004

Informe final

En el marc de la quinzena edició de l'Escola d'Estiu de Salut Pública (EESP) organitzada com és habitual a Maó (Menorca), va tenir lloc una trobada d'un dia i mig de durada, 21 i 22 de setembre de 2004, sota un títol molt suggeridor: *Editar o Perir? Reptes en l'Edició Biomèdica*. La trobada, la va organitzar i moderar Esteve Fernández, investigador de l'Institut Català d'Oncologia i director de *Gaceta Sanitaria*, amb la col·laboració i el patrocini de la Fundació Dr. Antoni Esteve.

Des d'un primer moment la trobada es va orientar a debatre una selecció de temes considerats d'interès i d'actualitat sobre diferents aspectes de l'edició científica i sota la perspectiva dels directors de revistes de l'àrea biosanitària. Atès el format de la reunió, només hi van tenir cabuda els temes que apareixen, junt amb els ponents, a la taula 1. La trobada es va iniciar amb una conferència d'Alex Williamson, del British Medical Journal (BMJ) Group, que va oferir una visió general sobre la problemàtica de l'edició científica des de l'òptica d'un grup editorial de referència. Per motius obvis, temes relacionats amb l'ètica de la publicació com ara els conflictes d'interessos, la publicitat a les revistes biomèdiques, el paper de les revistes «petites» o els límits de la revisió científica, entre d'altres que van ésser proposats inicialment, van quedar fora del programa, però no per això s'han de considerar de menys interès.

Tant els ponents com els assistents (28 persones en total) representaven directors, membres de l'equip de direcció o comitès editorials, col·laboradors i revisors de revistes biomèdiques i de salut pública, principalment del nostre país, a més de membres d'altres institucions vinculades directament o indirectament amb l'edició científica (taula 2).

Durant les presentacions curtes i les discussions respectives van sorgir diverses propostes de punts interessants per debatre en profunditat durant la segona part de la trobada mitjançant grups de treball, tal com s'havia plantejat en organitzar aquest taller i com es detalla més endavant.

Aquest informe final ha estat elaborat i consensuat entre tots els participants de la trobada titulada «*¿Editar o perecer? Desafíos en la edición biomédica*». El seu contingut està disponible al web de la Fundació Dr. Antoni Esteve (www.esteve.org). Per tal de contribuir a la màxima divulgació d'aquest informe, sigui en aquest format o en un altre, n'està prevista la publicació simultània a les revistes científiques següents: *Annals de Medicina*, *Archivos de Prevención de Riesgos Laborales*, *Gaceta Sanitaria*, *Jano*, *Medicina y Humanidades* i *Medicina Clínica*.

Les ponències

En la conferència inicial es va presentar una visió general de les publicacions biomèdiques des de la perspectiva del BMJ Group. Alex Williamson va comentar aspectes com ara l'origen de les publicacions, la situació actual, les possibles amenaces, els riscos i les oportunitats de les editorials i va donar una visió de futur. Sobre aquest últim aspecte, la conferenciant es va atrevir a efectuar algunes prediccions: amb els anys hi haurà menys revistes, només sobreviuran les més fortes i les que més bé s'adaptin als canvis, entre elles hi haurà menys competitivitat i més col·laboració. A més, Internet estarà reservada per a la lectura dels articles originals, mentre que les edicions en paper passaran a ésser més atractives. Alex Williamson també va destacar les possibilitats de l'accés electrònic a les revistes en general i en concret a les de medicina i va comentar les diferents modalitats de subscripció. També va exposar alguns avantatges i limitacions de l'accés lliure (*open access*) a les revistes, i va concloure amb alguns comentaris sobre la política actual del BMJ Group pel que fa a aquest aspecte.

En la segona ponència Gonzalo Casino va plantejar les interaccions existents entre les revistes científiques i els periodistes i gran part de la xerrada es va centrar en el tema de les notes de premsa o *press releases*. El ponent va mostrar formes d'accés a aquestes notes de premsa, amb exemples, va comentar com es redacten i divulguen, així com els diferents mètodes de contrastar-les que utilitzen els periodistes. Es va destacar també la falta de tradició existent a les revistes científiques espanyoles a l'hora de facilitar la informació als periodistes, sobretot pel que fa a comunicats de premsa.

A continuació es van debatre alguns indicadors bibliomètrics, entre els quals Miquel Porta va advocar pel «nombre total de citacions» que rep un article o una revista com el millor indicador de l'impacte bibliogràfic, per davant del tradicional «factor d'impacte bibliogràfic». El ponent va mostrar diversos exemples de publicacions que es poden considerar «molt citades», per concloure que, en el cas de la medicina preventiva i la salut pública, es podrien considerar dins d'aquesta categoria els articles que han rebut com a mínim de 50 a 100 citacions en els últims anys. Entre altres aspectes, també va comentar les raons que mouen els autors a citar articles i altres formes d'avaluació de les citacions rebudes per disciplines científiques, tot subratllant la influència del context acadèmic i social en els processos de legitimitació científica i de generació de capital simbòlic.

El primer apartat sobre la sostenibilitat econòmica de les revistes científiques es va presentar des de la perspectiva de Miquel Vilardell, director de *Medicina Clínica*. Després d'introduir el tema recordant l'ètica de la comunicació mèdica tant per a científics com per a metges, va reflectir les tendències actuals cap a una globalització del coneixement. Va detallar els principals nivells de finançament de les publicacions científiques, com són les empreses editorials, les societats científiques, les empreses farmacèutiques, les institucions sanitàries i les universitats. També va revisar els factors de credibilitat, entre els quals va insistir en l'autofinançament. Va finalitzar la xerrada amb algunes

perspectives de futur en el finançament de les revistes biomèdiques, destacant també l'absència d'ajuts públics en aquest àmbit.

Com a continuació del tema anterior, en la presentació següent Josep-Lluís Segú va contextualitzar les publicacions mèdiques tot introduint els pilars que sostenen el negoci editorial, que són la publicitat, les subscripcions i altres productes de valor afegit. Es va incidir en el pes del retorn de la inversió per a les empreses anunciantes a les revistes i, entre d'altres, es va destacar el paper de les editorials a l'hora de facilitar i simplificar l'accés a la gran quantitat d'informació que arriba ara com ara als professionals i amb una gran diversitat de formats.

Com a membre de l'equip editorial de diverses revistes sanitàries, Ana M. García va centrar la seva presentació en el paper que tenen els revisors dins de la maquinària de les revistes científiques. Inicialment va justificar la rellevància del revisor en el procés editorial i el seu paper per preservar la qualitat de les revistes. La ponent va plantejar algunes de les motivacions que mouen el revisor a desenvolupar aquesta tasca i va descriure un possible marc d'obligacions i recompenses tant del director i el revisor de les revistes com de l'autor mateix. Va presentar algunes experiències i exemples sobre possibles formes de retribució als revisors i va finalitzar la ponència amb algunes propostes de compensació, ja sigui econòmica, amb espècies o mitjançant altres formes de reconeixement.

En l'última presentació de la trobada, Carlos Álvarez-Dardet va reprendre el tema ja introduït durant la conferència inaugural sobre l'accés electrònic a les revistes científiques. Després de descriure algunes característiques de la revista que el ponent dirigeix en l'actualitat, va presentar la seva experiència i la realitat de l'«accés lliure» (open access) a les publicacions. Va justificar la tendència actual d'aquest accés lliure i va finalitzar amb una crítica directa a aquest sistema, raonant els principals problemes i riscos que pot comportar aquesta modalitat de publicació.

El grup de discussió: divulgació dels articles d'autors espanyols en els mitjans de comunicació del nostre país

El format de la trobada pretenia sobretot afavorir la discussió, ja fos mitjançant el debat al final de cada ponència, ja fos mitjançant la constitució de grups de treball durant la segona part de la trobada. Així, entre les diverses propostes sorgides, es va decidir aprofundir en un tema que va aparèixer durant la presentació sobre els articles científics i premsa diària. Es va proposar de reflexionar sobre com potenciar, des de les revistes, la divulgació de les publicacions científiques espanyoles en ciències de la salut entre els mitjans de comunicació.

La participació dels assistents durant la discussió va permetre dibuixar un marc de relacions entre els diferents protagonistes involucrats en la divulgació científica. Tal com reflecteix a la figura 1, entre ells s'estableixen connexions molt diverses i existeixen moltes possibilitats d'interrelació. Si bé sembla clar que en els mitjans de comunicació hi ha una avidesa de dades d'articles publicats per autors

espanyols, potser manquin els interlocutors adequats o fins i tot una divulgació suficient de la informació des de les revistes.

Amb una unanimitat àmplia entre els participants, es va concloure que la clau de la divulgació dels treballs espanyols es fonamenta en l'emissió correcta de les notes de premsa des de les revistes.

Desafortunadament i per diversos motius, això no sempre ocorre amb les publicacions espanyoles. A més del format estàndard de la notícia, més les dades de contacte per al periodista, es va proposar la possibilitat d'emetre notes de premsa amb un comentari especial del director de la revista o d'algun membre de l'equip editorial, com a base per a la divulgació dels articles publicats recentment. Es va afegir també, com a factor decisiu, la necessitat d'una política que afavoreixi el contacte entre els periodistes científics i els responsables de les publicacions, per tal d'incrementar la presència en els mitjans de comunicació de dades publicades en revistes espanyoles. Aquesta trobada podria ésser un bon exemple de com es poden afavorir aquest tipus de contactes.

Propostes finals

Entre les diverses propostes que es van plantejar arran de la trobada es podrien destacar els punts següents:

1. Donar continuïtat a aquest tipus de trobades dins del marc de l'Escola d'Estiu de Salut Pública.
2. Afavorir l'organització de seminaris de formació, preferentment en els precongressos, per a revisors científics orientats a investigadors joves.
3. Facilitar un altre tipus de sessions conjuntes entre periodistes, investigadors i responsables de revistes científiques sobre temes d'interès comú.
4. Crear una base de dades sobre notícies d'interès sanitari que hagin aparegut en els mitjans de comunicació i, a partir de la selecció de les més rellevants, analitzar-les en algun tipus de reunió o trobada. Aquesta iniciativa afavoriria i milloraria les relacions entre investigadors, revistes i periodistes i podria repercutir en definitiva a donar un tractament informatiu al més correcte possible a determinades situacions d'alarma sanitària.
5. Organitzar cursos de formació en comunicació científica orientats a llicenciats en disciplines biosanitàries.
6. Organitzar cursos de formació científica orientats a periodistes.
7. Fer que les revistes científiques i els seus editors siguin fonts que els periodistes puguin identificar perfectament per tal d'evitar que s'erigeixin en portaveus de la ciència persones no del tot qualificades.
8. Observar el tractament informatiu, no només en la premsa escrita, sinó també en els mitjans audiovisuals.

Conclusions

El considerable nombre d'assistents, l'interès que van despertar les diferents ponències, les discussions sorgides després de cada presentació, el treball en grup i els comentaris dels participants sobre la trobada, van ésser un clar reflex de l'èxit de la reunió i de la necessitat d'idear fórmules similars per repetir l'experiència més endavant. A tall de conclusió, el món de l'edició científica al nostre país i en el camp de les ciències de la salut, reclama que es potenciï la formació dels diferents professionals involucrats amb l'objectiu que es faciliti la discussió dels temes d'actualitat i s'afavoreixi la posada en comú d'experiències.

Grup de treball EESP 2004, trobada núm. 2.

Octubre, 2004

Taula 1. Temes i ponents de la trobada *

Conferència inaugural: Journals at the crossroad

Alex Williamson, British Medical Journal Group (Londres)

El artículo científico y su difusión en la prensa diaria

Gonzalo Casino, Secció de salut *El País* (Barcelona)

¿Qué es un artículo muy citado en medicina preventiva y salud pública?

Miquel Porta, Universitat Autònoma de Barcelona i Institut Municipal d'Investigació Mèdica (Barcelona); *European Journal of Epidemiology* i *Journal of Clinical Epidemiology*

El problema de la sostenibilidad económica de las revistas científicas. Visión del director de la revista

Miquel Vilardell, Universitat Autònoma de Barcelona i Hospital Vall d'Hebron; *Medicina Clínica* (Barcelona)

Publicaciones científicas en medicina: viabilidad económica y cómo sobrevivir en un mercado nicho

Josep-Lluís Segú, Ediciones Doyma (Barcelona)

¿Cómo cuidamos a nuestros revisores?

Ana M. García, Universitat de València; *Archivos de Prevención de Riesgos Laborales*, *Gaceta Sanitaria* i *Journal of Epidemiology and Community Health*

Acceso libre a las publicaciones científicas: situación actual

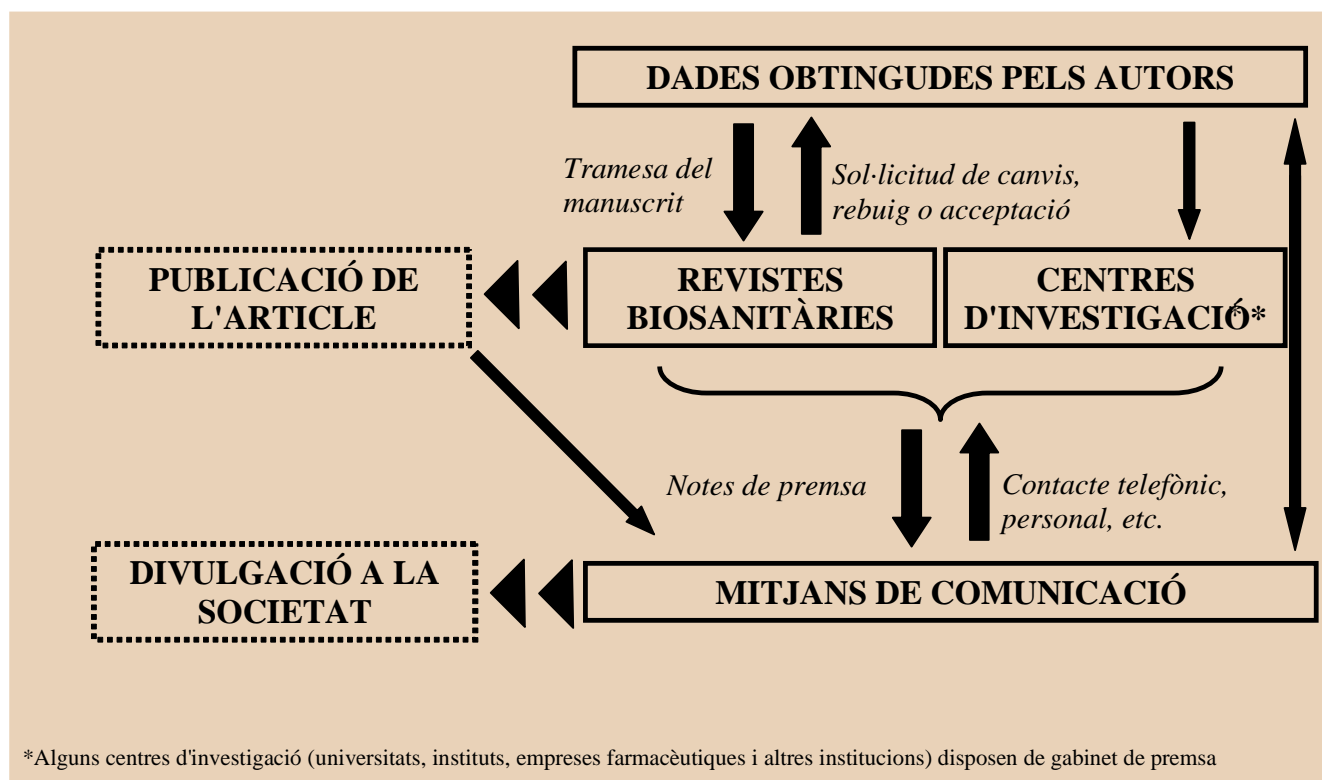
Carlos Álvarez-Dardet, Universitat d'Alacant (Alacant); *Journal of Epidemiology and Community Health*

*Els títols de les ponències apareixen en l'idioma original en què es van presentar

Taula 2. Revistes científiques i institucions representades a la trobada

Agència d'Avaluació de Tecnologia i Recerca Mèdiques
Agència de Salut Pública de Barcelona
Annals de Medicina (Barcelona)
Archivos de Prevención de Riesgos Laborales
Societat Catalana de Prevenció de Riscos Laborals
Asociación Nacional de Informadores de la Salud
British Medical Journal Group
Cadernos de Saúde Pública
Centro Cochrane Iberoamericano
Centre de Salut Pública de Gandia (València)
Ediciones Doyma
El País
Escola Nacional de Saúde Pública (Brasil)
Escola Valenciana d'Estudis per a la Salut
European Journal of Epidemiology
Fundació Dr. Antoni Esteve
Gaceta Sanitaria
Hospital Vall d'Hebron
Institut Català d'Oncologia
Institut Municipal d'Investigació Mèdica
Instituto Navarro de Salud Laboral
Jano, Medicina y Humanidades
Journal of Epidemiology and Community Health
Journal of Clinical Epidemiology
Medicina Clínica (Barcelona)
Pharma Mar S.A.
Quark
Serveis de Salut de Lleida
The University of Texas (Houston)
Universitat Autònoma de Barcelona
Universitat d'Alacant
Universitat de Barcelona
Universitat de Lleida
Universitat de València
Universitat Politècnica de Catalunya
Universitat Pompeu Fabra

Figura 1.
Relacions entre els diversos protagonistes de la divulgació biomèdica

PUBLISH OR PERISH? THE CHALLENGES IN BIOMEDICAL EDITION

XV Summer School of Public Health
Maó (Menorca) - September, 21 and 22, 2004

Final report

In the framework of the 15th edition of the Summer School of Public Health (EVSP), organized as usual in the city of Maó (Minorca), a meeting of one and a half days (September 21-22, 2004) was held under the suggestive title of «Publish or Perish? The Challenges in Biomedical Edition». This meeting was organized and moderated by Esteve Fernández, an investigator of the Catalan Institute of Oncology and Editor of the Spanish journal *Gaceta Sanitaria*, with the collaboration and sponsorship of the Esteve Foundation.

From the start, this meeting was focused on debating a selection of current topics of interest regarding different aspects of scientific edition as seen by editors of biomedical journals. The format of the meeting only allowed the inclusion of the topics gathered in Table 1 with corresponding lecturers. The meeting was initiated with a lecture by Alex Williamson, from the British Medical Journal (BMJ) Group, who offered a general view of the issues encountered in scientific edition by a referential publishing group. For obvious reasons, initially suggested interesting topics related to ethics in publication, such as conflict of interest, advertising in biomedical journals, role of «small» journals or limits of peer review, among others, had to be discarded.

Paper submitters and attendants (28 people in all) included editors, Managing Board or Publishing Committee members, collaborators and peer-reviewers of biomedical and public health journals, mainly from Spain, in addition to members of other institutions directly or indirectly involved in scientific edition (Table 2).

Short submissions and respective discussions led to a number of proposals to be debated in depth during the second part of the meeting, by means of workgroups as outlined in the design of this workshop and detailed further on.

This final report was prepared and agreed among all participants at the meeting «Publish or Perish? The Challenges in Biomedical Edition». Its content is available at the Esteve Foundation's web (www.esteve.org). For maximum diffusion in this format or otherwise, this report is to be published simultaneously in the following scientific journals: *Annals de Medicina*, *Archivos de Prevención de Riesgos Laborales*, *Gaceta Sanitaria*, *Jano*, *Medicina y Humanidades* y *Medicina Clínica*.

Paper submissions

The initial lecture presented a general view of biomedical publications from the perspective of the lecturer's publishing group. Aspects such as the origin of publications, the present situation, the possible threats and risks to publishers, the opportunities and the lecturer's foresight were discussed. On this latter aspect, Alex Williamson ventured a few predictions: with time, less journals will exist, only the strongest and those best fit to changes will survive, there will be less competition and more collaboration, and Internet will be limited to the reading of original articles, with paper editions becoming more attractive. The possibilities of electronic access to journals in general and to medical journals in particular were also emphasized, and the different subscription options discussed. Some advantages and limitations of open access to journals were also exposed, and a few comments on the present policy of the BMJ Group regarding this ended the lecture.

In the second submission, Gonzalo Casino outlined the present interactions between scientific journals and journalists, and most of this paper was focused on the issue of press releases. The submitter showed ways of access to press releases by means of examples and explained how these are written and diffused, as well as different ways in which these are contrasted by journalists. The lack of tradition in Spanish scientific journals regarding the release of information to journalists was also emphasized, particularly concerning press releases.

Some bibliometric indicators were then discussed, and Miquel Porta postulated the «total number of quotations received» by an article or journal as the best indicator of bibliographic impact, rather than the traditional «bibliographic impact factor». The submitter used several examples of «highly quoted» publications to conclude that, in the case of Preventive Medicine and Public Health, those articles receiving at least 50 or 100 quotations in the last few years would fall into this category. Among other aspects, Dr. Porta also commented on the reasons that lead authors to quote articles as well as other forms of assessment of quotations received per scientific disciplines, and underlined the influence of the academic and social context in the processes of scientific legitimization and generation of symbolic capital.

The first section on the financial sustainability of scientific journals was presented from the perspective of Miquel Vilardell, Editor of the Spanish journal *Medicina Clínica*. After introducing the subject with a special mention to ethics in medical communication involving both scientists and physicians, Dr. Vilardell exposed the present trends towards the globalization of knowledge. He detailed the main funding resources of scientific publications, such as publishers, scientific societies, pharmaceutical companies, health institutions, and universities. The credibility factors were also reviewed, and Dr. Vilardell insisted on the self-funding option. His lecture ended with some perspectives in future funding of biomedical journals, and the absence of public aid in this field was also emphasized.

As a continuation of the above topic, Josep-Lluís Segú contextualized medical publications and introduced the grounds that sustain the publishing business, such as advertising, subscriptions and other added value products. The importance of the return on investment to the advertising companies was highlighted, as well as the role of publishers in facilitating and simplifying the access to the great amount of information presently reaching professionals through a number of formats.

As a member of the Editorial Board of several health journals, Ana M. García centered her presentation on the function played by peer reviewers in the machinery of scientific journals. Initially, the relevance of the peer reviewer in the publishing process was justified, as well as the reviewer's role to protect the standard of the journal. The submitter outlined some of the motivations that lead the reviewer to perform his/her task and described a possible framework of obligations and rewards for the journal editor and reviewer as well as for the author. Dr. García introduced some experiences and examples on possible forms of reward to the reviewers and ended her submission with some proposals of compensation, whether economic, in kind or by other means of acknowledgement.

In the last submission of the meeting, Carlos Álvarez-Dardet returned to a previously mentioned topic during the inaugural lecture –electronic access to scientific journals. After describing some features of the journal he currently edits, the submitter introduced his experience and the reality of «open access» to publications. The present tendency of such open access was justified and the submission ended with a direct critique of this system, where the main problems and risks involved in this means of publication were argued.

The discussion group: diffusion of articles written by Spanish authors in the media of our country

The format of the meeting was intended to foster discussion, whether through debate at the end of each submission or through the formation of workgroups during the second part of the meeting. Thus, among the different proposals made, in-depth analysis of a topic appearing during the presentation on scientific articles and the daily press was chosen, that is, to reflect on how to foster the diffusion of Spanish scientific publications on Health Sciences among the media.

The attendants' participation allowed to outline a framework of relationships among the protagonists involved in scientific diffusion. As shown in figure 1, many different connections and possibilities of interrelationships were established. Although the media clearly seem to be avid for data on articles written by Spanish authors, there may be a lack of appropriate interlocutors or even an insufficient diffusion of information from the journals themselves.

The participants were quite unanimous in concluding that the key to the diffusion of Spanish articles lies in proper issue of press releases by the journals. For a number of reasons, unfortunately, this is not always the case with Spanish publications. In addition to the standard news-plus-contact-data format for the journalist, the possibility of issuing press releases with a special comment by the journal editor or a member of the publishing team was suggested as a base for the diffusion of recently published articles. The need for a policy fostering contact between scientific journalists and those in charge of publication was added as a decisive factor, so that the presence of data published in Spanish journals through the media could be increased. The present meeting could be a good example on how this type of contacts should be encouraged.

Final proposals

Among the different proposals arising from this meeting, the following could be highlighted:

1. The need for this type of meetings to be continued under the auspices of the Summer School of Public Health.
2. To encourage the organization of training seminars, preferably in the precongresses, for peer reviewers oriented to young investigators.
3. To facilitate other types of joint sessions between journalists, investigators and responsables of scientific journals on topics of common interest.
4. To create a database on health-related news having appeared in the media so that a selection of the most relevant ones can be analyzed in some kind of meeting. This would improve and foster relationships between investigators, journals and journalists and therefore have a results on the quality of the information related to health alarm situations.
5. To organize training courses on scientific communication oriented to bachelor's degrees in biomedical disciplines.
6. To organize journalist-oriented scientific training courses.
7. The need for scientific journals and their publishers to stand as perfectly identifiable sources of information for the journalists, so as to prevent dubiously qualified persons from acting as science speakers.
8. To observe the treatment of information, not only in written press but also in audio-visual media.

Conclusions

The interest raised by the different submissions and the discussions prompted thereafter, as well as group work and the comments by the participants, clearly reflected the success of this well attended meeting; also, the need for similar formulas to be devised so that this experience can be repeated in the future was acknowledged. In conclusion, scientific publishing in our country and in the field of health sciences demands a better training of the different professionals involved, so that discussion on present topics and experience sharing can be fostered.

Workgroup EVSP 2004, meeting n° 2.

October 2004

Table 1. Topics and lecturers of this meeting

Inaugural lecture: Journals at the crossroad

Alex Williamson, *British Medical Journal Group* (London)

The scientific article and its diffusion in the daily press

Gonzalo Casino, Health Section *El País* (Barcelona)

What is a highly quoted article in Preventive Medicine and Public Health?

Miquel Porta, *Universitat Autònoma de Barcelona* and *Institut Municipal d'Investigació Mèdica* (Barcelona); *European Journal of Epidemiology* and *Journal of Clinical Epidemiology*

The issue of economic sustainability of scientific journals. A journal editor's view

Miquel Vilardell, *Universitat Autònoma de Barcelona* and Hospital Vall d'Hebron; *Medicina Clínica* (Barcelona)

Scientific publications in medicine: economic viability and how to survive in a niche market

Josep-Lluís Segú, Ediciones Doyma (Barcelona)

How can we look after our reviewers?

Ana M. García, *Universitat de València*; *Archivos de Prevención de Riesgos Laborales*, *Gaceta Sanitaria* and *Journal Epidemiology and Community Health*

Open access to scientific publications: current situation

Carlos Álvarez-Dardet, *Universitat d'Alacant* (Alicante); *Journal of Epidemiology and Community Health*

Table 2. Scientific journals and institutions represented in the meeting

Agència d'Avaluació de Tecnologia i Recerca Mèdiques
Agència de Salut Pública de Barcelona
Annals de Medicina (Barcelona)
Archivos de Prevención de Riesgos Laborales
Societat Catalana de Prevenció de Riscos Laborals
Asociación Nacional de Informadores de la Salud
British Medical Journal Group
Cadernos de Saúde Pública
Centro Cochrane Iberoamericano
Centro de Salud Pública de Gandía (Valencia)
Ediciones Doyma
El País
Escola Nacional de Saúde Pública (Brasil)
Escola Valenciana d'Estudis per a la Salut
European Journal of Epidemiology
Fundación Dr. Antonio Esteve
Gaceta Sanitaria
Hospital Vall d'Hebron
Institut Català d'Oncologia
Institut Municipal d'Investigació Mèdica
Instituto Navarro de Salud Laboral
Jano, Medicina y Humanidades
Journal Epidemiology and Community Health
Journal of Clinical Epidemiology
Medicina Clínica (Barcelona)
Pharma Mar S. A.
Quark
Serveis de Salut de Lleida
The University of Texas (Houston)
Universitat Autònoma de Barcelona
Universitat d'Alacant
Universitat de Barcelona
Universitat de Lleida
Universitat de València
Universitat Politècnica de Catalunya
Universitat Pompeu Fabra

Figure 1.
Relationships between the different protagonists of biomedical diffusion

